

CONCELLO DE LUGO

SEPARATA N. 04

ÍNDICE

1.	ANTECEDENTES HISTÓRICOS	1
2.	DESCRICIÓN E XUSTIFICACIÓN DO TRAZADO.....	3
2.1.	DESCRICIÓN DA PROPOSTA.....	3
2.2.	XUSTIFICACIÓN DA PROPOSTA DO CAMIÑO.....	4
2.2.1.	TRAMO A BASCUAS – A ESTRADA.....	4
2.2.2.	TRAMO O BACURÍN – SAN PEDRO DE ABAIXO	4
2.2.3.	TRAMO A ESTRADA - CARBALLIDO	4
2.2.4.	TRAMO XESÚS DE NAZARET – CASTELO DE ARRIBA	4
2.2.5.	TRAMO GALEGO DE ABAIXO – RÚA DA CHANCA (LUGO).....	4
2.2.6.	TRAMO PORTA MIÑÁ – PONTE VELLA.....	4
2.2.7.	TRAMO O BURGO - BACURÍN	5
3.	ESTADO DE CONSERVACIÓN DO CAMIÑO E CALIDADE AMBIENTAL	5
4.	DESCRICIÓN E CRITERIOS DE PROTECCIÓN DO ÁMBITO DO TERRITORIO HISTÓRICO	7
5.	ELEMENTOS PATRIMONIAIS VINCULADOS AO CAMIÑO DE SANTIAGO	8
6.	ANEXO FOTOGRÁFICO	11
7.	ANEXO PLANOS	19

1. ANTECEDENTES HISTÓRICOS

O primeiro núcleo polo que pasa o camiño ao entrar no concello de Lugo é Gondar. Aínda que o camiño tradicional pasaba por S. Paio de Arcos, Paderne e Romeans, ata o s. XIV foi por Gondar onde houbo un hospital que quedou despois abandonado ao cambiar de itinerario o camiño, así consta nun cambio que no ano 1369 realizan o bispo de Lugo e a priora de Santa María a Nova de Lugo: *Item vos damus maiso espital de Gondar con suas rendas e dereituras e pertencenças, por quanto o dito camiño se mudou por outra parte, e o dito espital non reçebe os ditos proves nen se faz y aquello para que foy establecido*¹.

O camiño francés de Ovedo continuaba por Bascuas que pertencía ao coto da Igrexa de Lugo: *...o casal de Vascoas ... que he su signo de Santa maría de Vascoas que he en o couto de Lugo en a terraria de Vascoas*²; e dende aquí a San Martín de Carballido (*San Martin de Carvallido*)³ e Fazay, *aldea de Façay* como consta nunhas escrituras de venta protagonizadas por veciños do lugar. Nunha destas cartas véndese precisamente, *a casa da Hidalguía de Malle en Santa María de Bóveda*⁴. De Fazai chegábase a Lugo por Castelo.

A saída de Lugo podía realizarse pola Porta Miña ou pola de Santiago e cruzábase o río pola ponte romana. Na descrición da cidade de Lugo que fai Hermann Küning de Vach en 1495 dinos: "...as IIII millas chegas a Lucus á cidade, alí establecidos xunto a unha ponte atopas uns baños. A cidade está admirablemente edificada como que mostra unha muralla propia. Aconséllote que despois vaías por unha ponte xunto aos baños"⁵. Tras cruzar o río chegábase ao barrio de San Lázaro onde houbo un lazareto, sigue o camiño por San Xoán de Alto e San Vicente do Burgo.

As referencias documentais a Porta Miñá son frecuentes na documentación da catedral de Lugo, A ponte romana experimenta numerosas reconstrucións. Así, por exemplo, en 1456 Inés Fernández, veciña de Lugo, deixa no seu testamento unha certa cantidade en metálico para a *obra da Ponte de Lugo*. A misa señora cede 20 maravedís para *os malates de San Lázaro*⁶; e, en 1487 Xoán Fernández de Castro Alfonsyn, clérigo de misa e coro da Igrexa de Lugo, manda dous maravedís a *Ponte desta cibdad (Lugo) et a San Lasaro*⁷. Queda polo tanto atestiguada a presenza na Idade Media deste lazareto, aínda que na actualidade só subsiste a súa casa do XVIII, con epígrafe na fachada:

ESTE HOSPITAL SE HYZO REINANDO CARLOS III D. G. VISITADOR D. MAURO VALLADARES SOTOMAYOR P. R. ADMINISTRADOR D. ANTONIO BENITO TEIXEIRO Y MONTENº. AÑO DE 1779. Mº FVLGº DURAN.

Seguía despois a ruta por unha calzada empedrada ata o lugar de Louzaneta ata chegar ao comezo da estrada provincial que vai por Vilamaior de Negral a Palas de Rei, cruzando antes a de Lugo-Friol. A estrada de Vilamaior, foi trazada coincidindo en moitos tramos coa vía romana e medieval das peregrinacións de Lugo a Compostela e nela atopábase a capela de San Matías, do s. XVIII, que ao parecer substitúe a outra máis antiga. O camiño afastábase da estrada e chega ao casarío de Seara, onde se atopa unha "L" gravada "no rodapé do muro do seu curro, e que

indicaba a primeira Legua dende Lugo, cerca quedaba tamén o castro de Seara-Rebordaos"⁸. Pouco despois chegase á igrexa de San Xoán de Alto.

En San Xoán de Alto existiu, na alta Idade Media, unha igrexa- mosteiro citada nun documento do s. X como San Xoán de Mera *–basilica sita est et monasterium constructum in valle Mera prope fluvio Minei, sub urbe Lucense, villa que dicunt Quarto-*. Trátase da doazón dunhas vilas que fai Dona Xemena a dito mosteiro, o 17 de xuño do ano 964⁹. Con anterioridade aparece mencionada esta igrexa concretamente no coñecido e dubidoso "Testamento de Odoario" do ano 747: *In Mera Ecclesiae S. Eulalia Alta et S. Maria Alta, et Ecclesia S. Ioannis de Mera*¹⁰. Un documento posiblemente elaborado no s. XIII polo autor do Tombo Vello de Lugo.

Desaparecida a vida monástica, pasaría, posiblemente nos séculos centrais da Idade Media, a converterse en igrexa parroquial. E como "ecclesia" mencionase xa en 1257¹¹.

A mediados do XV, en 1445, Aldara Fernández vende a un matrimonio veciño de Lugo un casal en *Astaris sub signo de Sayoan do Alto*, y el lugar *da Pousa* que compro a Afonso Fernández de *Burgo Novo*¹². Refírese, sen dúbida, a San Xoan do Alto, nas veciñanzas de Lugo e no camiño que se dirixe a Melide.

San Vicente do Burgo, é unha poboación en rúa, na que existiu un antigo hospital "casa do Francés". Madoz describe esta poboación como de clima frío, montañosa e pouco fértil, pola que pasaba o camiño de Santiago a Lugo, *vereda antiqua* na que se crea o burgo en 1089¹³. Na documentación medieval da catedral de Lugo, mencionase a varias persoas orixinarias de San Vicente que residen na cidade de Lugo¹⁴. Coñecemos tamén unha referencia documental de 1681, ano no que Alfonso de Setién e Neira, veciño de San Miguel de Bacurín, xunto coa súa muller, venden a D. Pedro Vázquez, veciño de Lugo, o "préstamo simple y sin cura" de San Vicente del Burgo¹⁵.

A ruta seguía polas proximidades de S. Martiño de Poutomillos (ecclesia S. Martín de Poitomillos – in Mera, c. 1133-)¹⁶ San Miguel de Bacurín, San Pedro de Mera, San Romao e Santa Cruz da Retorta ata Vilamaior de Negral.

Deixábase o Burgo polo lugar de Penas, e en Penalumbre o camiño medieval, que antes fora vía romana e despois camiño real pasaba á beira do castro de Prógalo, deixando cerca Santa Eulalia de Bóveda. Conservase aínda na toponimia da freguesía de Poutomillos a denominación de Francés, que indica o lugar por onde ía aquela vereas, non lonxe da ermida de santo Antonio, hoxe desaparecida¹⁷.

⁸ Información ofrecida por Nicandro Ares Vázquez en "O camiño Primitivo de Santiago", *Lucensia*, 5, 1993, p. 22.

⁹ T. Sobrado, I, doc. nº 36.

¹⁰ A. Floriano, *Diplomática española del periodo astur (718-910)*, Oviedo 1949, T. I, documento nº 5 (747, mayo, 15).

¹¹ "Nomenclator toponímico medieval de la diócesis de Lugo", *Lucensia*, 5, 1992, p. 140.

¹² Cat. Lugo, nº 1068

¹³ Referencia en E. Polín, *Camiño Primitivo de Santiago*, Vigo 2003, p. 192

¹⁴ Cat. de Lugo, nº 1086, 1151, 1406.

¹⁵ J. Méndez Pérez, Libros de la Catedral de Lugo en el Archivo Histórico Nacional depositados a raíz de la desamortización, p.188.

¹⁶ "Nomenclator", cit., p. 164.

¹⁷ Nicandro Ares Vázquez, "O camiño Primitivo de Santiago. II de Lugo a Melide", *Lucensia*, 1993, nº 6, p. 23.

¹ AHN, Cód. 417 B, fol. 99 v - 1120v.

² Cat. de Lugo, nº 929 (1416, maio, 21, Lugo).

³ Cat. de Lugo, nº 1255, (1478, enero, 19, Lugo)

⁴ Cat. de Lugo, nº 1371 y nº 1406.

⁵ López Ferreiro, 1907, p. 190.

⁶ Cat. Lugo, nº 1111, (1456, octubre, 15).

⁷ Cat. Lugo, nº 1369.

Santa Eulalia de Bóveda, a pouca distancia do camiño, aparece mencionada a mediados do s. VIII como *ecclesia S. Eulalia Alta* no testamento do bispo Odoario, ao que xa nos referimos. O edificio antigo vese modificado na súa estrutura primitiva asumindo un novo carácter como templo dedicado ao culto cristián dentro do programa odoariano que ten presente a necesidade de reconstruír e crear novos lugares de culto e, por isto, como di M. Núñez “haberase xuzgar como un exemplo máis dos múltiples edificios que surxen na época de Alfonso I para recuperar o nivel espiritual perdido”¹⁸. Posteriormente, Alfonso III, na discutida carta de doazón do ano 897, confirma á igrexa de Lugo varios lugares que foran doados polos seus antepasados entre os que se menciona de novo *In Mera Ecclesiam S. Eulalia Alta*¹⁹. En canto á súa advocación, no testamento de Odoario se recolle o nome dunha Santa, Santa Baia (Santa Eulalia), de reiterado uso noutras igrexas, o que responde á frecuente cita da Santa en breviarios e misais visigodos, sen esquecer que, segundo o *Cronicón* de Sebastián, as reliquias da santa son trasladadas desde Mérida a Pravia e logo, no reinado de Alfonso II, a Oviedo. Madoz localiza a freguesía de San Miguel de Bacurín a dúas leguas de Lugo (trece km.), en terreo montañoso coas boas augas potables poñendo de releve o estado de abandono xeneralizado que presentaban os camiños veciñais no XIX, incluído o que el denomina “camino que va de Santiago por Mellid a Lugo”, que cruza este termo²⁰. O lugar aparece no mencionado testamento de Dona Xemena do ano 964. En dito testamento, a aristócrata doa ao mosteiro de San Xoán de Mera *—basílica sita est et monasterium constructum in valle Mera prope fluvio Minei, sub urbe Lucense, villa que dicunt Quarto-* a vila de Mera e outros lugares próximos, entre eles *Bacorini*²¹. Nun documento do s. XII no que se recollen as regalías de Santa María de Lugo mencionase, entre outros, *de Sancto Michael de Bacorin, casale de domno Romano*²². É probable que se tratara dun pequeno mosteiro familiar e ao igual que outras igrexas-mosteiros fundados na alta Idade Media, tivera unha corta vida. Na primeira década do século XIII aínda existía aquí unha comunidade monástica. De feito, a abadesa Dona Gontroda Rodríguez, doa en 1211, o dereito que ten neste mosteiro *-in monasterio Sanct Michaelis de Bacorin*²³, á igrexa de Santa María de Lugo.

De Bacurín cruzando o Rego do Burgo chegábase ao lugar chamado Francés, pertencente xa á parroquia de S. Pedro de Mera.

San Pedro de Mera, que aparece referenciado en documentos do s. XI²⁴, estaba na “terraria de Servian” que era do señorío do bispo de Lugo, e, aquí, na freguesía de S. Pedro de Mera, estaba o lugar e a ermida de San Silvestre que o bispo lucense afora a Gómez Ares o 19 de decembro de 1494 con todas as súas casas e hospital, a condición de que teñan todas as casas e hospital cubertas e ben reparadas e que *cojays en elas por probes et romeros que vinieren, segund que senpre se acogeron, e lles dedes ende lumbre et sal et agua...*²⁵, do que se deduce que a existencia do hospital é máis temperá e que as súas funcións asistenciais veríanse desenvolvendo con anterioridade a esta data.

Mera pertencía á xurisdición do bispo de Lugo, e, a petición deste, Fernando II co seu fillo Alfonso concédelle, en 1178, os mesmos forais que Afonso VII outorgara á cidade de Lugo²⁶. Posteriormente, en 1193, Alfonso IX dona a herdade de Mera ao mosteiro de Santa María de Melón: *ofero et heridario iure concedo... in perpetuum, totam illam hereditatem de Mera, ut illam cum suis terminis et directuris novissimis et antiquis, et cum ovni iure hereditario sicut ad vocem regiam spectare solebat...*²⁷. De feito, algunhas casas seguen pagando rendas a este mosteiro, no s. XVIII, como consta no Catastro de Ensenada. Madoz sinala que a freguesía de Mera comprende os lugares de Crecente, Hospital, Remesar e San Pedro. Como topónimo S. Pedro aparece mencionado en 1027 entre os termos de Coutos, e como “ecclesia” no s. XII²⁸. É, segundo Madoz, un dos anexos de Santiago de Gomelle coa que limita ao E., ao S. o fai con Santa María de Lamela, ao O. con San Romao da Retorta, e ao N. con San Miguel de Bacurín. Engade ademais, que Mera “toca no Camiño que desde Lugo se dirixe a Santiago por Melide”²⁹.

¹⁸ 101 M. Núñez, *Arquitectura Prerrománica*, Coag 1978, p. 136.

¹⁹ Flórez, *España Sagrada*, XL, apd. XIX.

²⁰ 103 Los términos de esta feligresía son : al N. con Santiago de Prógalo, al E. con Gomelle, al S. con S. Pedro de Mera ¼ de legua, y a igual distancia con Bóveda y Villafiz. Madoz, *Diccionario, Galicia I*, Madrid 1845, p. 87.

²¹ T. Sobrado, I, doc. nº36, (964, junio 17).

²² Nicandro Ares Vazquez, *Boletín de la Comisión de Monumentos de Lugo*, IX, 1971-72, p. 57-58.

²³ O documento orixinal publicao Nicandro Ares Vázquez en, “ San Miguel de Bacurín”, *Lucensia*, 1993, nº 6, p. 120. Esta información la recoge también E. Polín, *Camiño Primitivo de Santiago*, Vigo 2003, p. 212.

²⁴ “Nomenclátor”, p. 162.

²⁵ Cat. Lugo, nº 1389.

²⁶ M. Recuero, P. Romero, Mª A. Rodríguez, *Documentos medievales del Reino de Galicia: Fernando II (1155-1188)*, Xunta de Galicia 2000, doc. nº164.

²⁷ *Alfonso IX*, doc. nº 63 (1193, febrero, 5, Sotomayor).

²⁸ “Nomenclator de parroquias, lugares, villas y aldeas que se leen en los documentos medievales de Lugo”, ob. cit., p. 162.

²⁹ Pascual Madoz, *Diccionario Geográfico-Estadístico-Histórico de España y sus posesiones de ultramar*, Galicia, Madrid 1845, Tomo IV, p. 809.

2. DESCRICIÓN E XUSTIFICACIÓN DO TRAZADO

2.1. DESCRICIÓN DA PROPOSTA

Trazado do Camiño: A Pallota (límite co concello de Castroverde) – Taboeiro, parroquia de San Pedro de Mera (límite con concello de Guntín)

O Camiño Francés de Ovedo ao seu paso polo termo municipal de Lugo atravesa as seguintes parroquias: Santa María de Gondar, Santa María de Bascuas, San Martiño de Carballido, San Vicente de Pedreda, Lugo, San Vicente do Veral, San Xoán do Alto, San Vicente do Burgo, San Martiño de Poutomillos, San Miguel de Bacurín e San Pedro de Mera.

Tramo A Pallota – Lugo

O Camiño entra no termo municipal de Lugo tras cruzar o río Romeán pola ponte da Pallota. A cincocentos metros da ponte a pista asfaltada pola que vai o Camiño atópase coa estrada comarcal CP-2917, continuando por ela ata Gondar. A paisaxe neste treito é variada, alternándose os prados coas zonas arboradas, nas que as masas de carballos ou bidueiros alternan coas novas plantacións de piñeiros. Durante a maior parte do tramo o Camiño vai entre valos ou noiros.

O Camiño pasa polo sur do núcleo de Gondar, que nesta zona presenta un crecemento lineal en certo modo independente do núcleo principal. O Camiño continúa pola estrada CP 2917 entre unha paisaxe de agras. Pasado o lugar do Hospital continúa atravesando un bosque de carballos mesturado con plantacións de piñeiros e eucaliptos, para mais adiante cruzar xunto a unha gran graveira cuxas instalacións ocupan ambas beiras da estrada.

Pasada a graveira o Camiño deixa á estrada para seguir por unha senda que descende á dereita entre noiros, atravesando unha carballeira. Continúa polo sur do núcleo de Bascuas para, tras cruzar a pista que conduce a ese núcleo, seguir por un camiño de terra, de ampla caixa, limitado por valos de pedra, que vai entre os agros do núcleo da Estrada. O camiño termina na pista asfaltada que leva á estrada LU-530, continúa uns douscentos metros por unha senda de terra habilitada á beira da estrada, para seguir por un camiño de terra que catrocentos metros mais adiante volve a conectar coa estrada.

A partir de este punto o Camiño continúa durante un treito de uns mil trescentos metros pola beiravía da estrada LU-550. Este tramo é especialmente perigoso porque os peregrinos teñen que camiñar pola beira da estrada nun tramo no que os coches circulan a gran velocidade. Na maior parte do tramo as beiras da estrada están ocupadas por bosques de piñeiros de gran espesura. Pasado o lugar de Carballido, ao sur da estrada, o Camiño colle a pista que vai cara ao norte ata o núcleo de Manzoí. A uns douscentos oitenta metros do cruce continúa por unha congostra entre carballos, para bordear, un pouco mais adiante o Castro Sillar, nun tramo en que a ruta vai paralela a un pequeno regato. Pasado o castro o Camiño atravesa unha braña nun treito orlado de ameneiros de gran beleza. A senda continúa nunha paisaxe de agros e prados no que destacan os valos formados por grandes lousas de xisto fincadas no terreo.

Despois de atravesar o núcleo das Casas da Viña, a ruta continúa durante uns catrocentos metros entre os prados para mais adiante atravesar unha plantación de piñeiros. A partir de aquí a paisaxe vai degradándose a medida que o camiño se achega á estrada LU-550. Nas proximidades do nó que se forma no cruce da LU-550 ca A-6, perdese completamente a traza e o camiño fai unha volta cara ó norte para cruzar a autoestrada por un viaducto, seguindo por unha paisaxe degradada polas obras da autoestrada.

O Camiño continúa atravesando os núcleos de Castelo de Arriba e Galego de Abaixo nunha paisaxe na que os agros e os prados van sendo substituídos polas edificacións, a medida que a ruta se achega a Lugo.

Tras cruzar o río Rato, o Camiño continúa pola rúa da Chanca, atravesa a rúa de San Eufrasio e continúa pola rúa das Flores, despois de cruzar a Ronda de Fontiñas, ascende pola rúa Carril das Flores ata encontrarse ca ronda da Muralla. Entra no recinto da muralla pola porta de San Pedro e continúa pola rúa de San Pedro ata á Catedral. A saída do casco histórico faise ben pola porta de Santiago, ben pola porta Miñá, á que se chega polas rúas da Catedral e de Tinería. A ruta que sae pola porta de Santiago continúa pola rúa de Santiago e segue pola calzada da Ponte para cruzar o Miño pola ponte Romana. A ruta que sae pola porta Miñá continúa pola rúa do Carme, atravesa a ronda do Carme e continúa por unha senda paralela a esta pola parte inferior, enlazando mais adiante coa calzada da Ponte.

Pasado o Miño, a ruta segue pola marxe esquerda do río pola rúa de Fermín Rivera, cruza polo antigo núcleo de San Lázaro e continúa polo camiño das Regas e a rúa das Airas, atravesa a estrada de Santiago (N-540) por un paso subterráneo e segue pola beiravía da LU-2901, nunha paisaxe suburbano marcada pola proximidade da cidade de Lugo.

Tramo Lugo – Taboeiro, San Pedro de Mera

A ruta deixa ao norte o núcleo de Santo Matías e continúa por un camiño de terra habilitado a dereita da estrada. Pasa polo borde do lugar de Seara para, un pouco mais adiante, pasar xunto ao núcleo de Seoane, onde se atopa a interesante igrexa de San Xoán. Pasado Seoane, ábreanse as vistas cara ao noroeste sobre un amplo val, á beira do camiño esténdese os prados delimitados por valos de grandes lousas de xisto fincadas no terreo, nun segundo plano divísanse bosques de bidueiros e carballos, para rematar nos montes que delimitan o val, nos que as plantacións de piñeiros se alternan co bosque autóctono.

O Camiño atravesa ó núcleo de Carrigueiros e continúa entre ás agras ata O Burgo. Nestes núcleos atópanse interesantes exemplos de arquitectura tradicional ademais da magnífica igrexa barroca de San Vicente.

Pasado O Burgo o Camiño segue pola estrada LU 2901 nunha paisaxe aberta e basicamente chá, de praderías que alternan con zoas de bosque autóctono. Pasa polos lugares da Uceira e San Antonio, deixando ao sur a igrexa de San Martiño de Poutomillos e os núcleos de Recimil e Vilar.

Ao saír de San Antonio, o Camiño desvíase da estrada á dereita, para continuar cara á Bacurín nun treito de excepcional calidade. Trátase dun tramo de camiño de ampla caixa definida por valos de pedra en ambos os dous lados, que atravesa unha carballeira de gran interese paisaxístico.

Atravesado o núcleo, o Camiño segue cara ao norte por unha correioira que leva a igrexa románica de San Miguel, para continuar cara ao suroeste por un camiño que vai entre valados e ribazos, nunha paisaxe cerrada dominada polos carballos, de gran interese ambiental.

Tras un novecentos metros de percorrido a ruta volve a atoparse coa estrada LU-2901, para continuar por ela, atravesando os lugares de O Paso e O Hospital. Entre este lugar e San Pedro de Abaixo existe tamén un pequeno tramo de camiño orixinal duns trescentos metros, ben definido por valados e noiros.

Despois de cruzar San Pedro de Abaixo a ruta continúa pola estrada, pasando polo lugar de Taboeiro, ata chegar ao límite co termo municipal de Guntín.

A paisaxe nesta zona é aberta, dominada polos prados que alternan coas carballeiras, nas zonas baixas, e polo monte baixo e as plantacións de piñeiros e eucaliptos, nas zonas mais altas. A existencia de varias canteiras visibles dende todo o val supoñen un importante impacto na paisaxe de este tramo.

Trazado con vestixios históricos Famela – Seoane

O trazado desvíase da LU-2901 ao norte do lugar de Famela, bordea polo sur o Castro de Rebordeos. En Seara cruza a pista que une Fornelo con Abeleiras, e continúa ata Seoane, pasa xunto a igrexa de San Xoán, para continuar ata volver a unirse coa LU – 2901, pola que continúa o trazado do Camiño.

2.2. XUSTIFICACIÓN DA PROPOSTA DO CAMIÑO

Superposición do trazado do Camiño e dos trazados con vestixios históricos ao trazado posto a exposición pública pola Xunta de Galicia no ano 1997

Trazado do Camiño — Trazado con vestixios históricos —
Trazado Xunta de Galicia exposición pública 1997 —

Para a realización da proposta tomouse como base as delimitacións realizadas nos anos 1997, pola Xunta de Galicia, a que realizou no ano 1993 a S.A. de Xestión do Plan Xacobeo e a que figura nas publicacións realizadas por Ricardo Polín sobre o Camiño Primitivo. Estes trazados se contrastaron con el estudio histórico realizado por M^a del Carmen Rodríguez González, ca información cartográfica e fotográfica dispoñible (tanto histórica como actual), cas informacións aportadas polos veciños e co traballo de prospección realizado sobre o terreo.

A continuación se indican as diferenzas existentes entre o trazado proposto e as delimitacións realizadas con anterioridade.

2.2.1. TRAMO A BASCUAS – A ESTRADA

O trazado que figura no PXOM de Lugo no tramo Bascuas – A Estrada aparece unha pequena variación pasado o núcleo de Bascuas. O trazado proposto segue un camiño tradicional, evitando un ángulo agudo moi pronunciado froito dunha modificación recente, como se pode observar nas fotos do voo do ano 1956.

Pasado A Estrada existe unha pequena variación respecto ao PXOM, segúndose un trazado existente no parcelario e parcialmente visible no voo do ano 1956, evitando así neste treito que o camiño coincida coa estrada LU-530.

2.2.2. TRAMO O BACURÍN – SAN PEDRO DE ABAIXO

No tramo Bacurín – San Pedro de Abaixo existe una variación nun treito duns trescentos metros. A súa incorporación basease na disposición do parcelario na zona, sendo mais verosímil o trazado proposto que o da estrada LU 2901 que secciona unha parcela.

2.2.3. TRAMO A ESTRADA - CARBALLIDO

Mil douscentos metros antes de chegar a Carballido o trazado proposto desvíase cara ao sur para continuar pola beiravía da estrada LU-530 ata volver ao camiño pasado Carballido na zona chamada Pena da Viña. Ricardo Polín propón un trazado que une os dous puntos en liña recta atravesando as zonas chamadas As Regas, Punta das Regas e Paradela. Sendo mais verosímil o trazado que propón, na actualidade non se atopan vestixios do Camiño nos lugares mencionados. Tampouco atopáronse vestixios de dita traza nas fotografías aéreas do voo do ano 1956.

2.2.4. TRAMO XESÚS DE NAZARET – CASTELO DE ARRIBA

O importante nodo de comunicacións da autoestrada A-6 nesta zona eliminou calquera vestixio existente do trazado orixinal. O deslinde do ano 1997 levaba a traza pola estrada LU – 530. Na actualidade o trazado segue o camiño de servizo habilitado para cruzar a A-6.

Variación do trazado do Camiño respecto ao trazado do ano 1997 entre Xesús de Nazaret e Castelo de Arriba

Trazado do Camiño — Trazado Xunta de Galicia exposición pública 1997 —

2.2.5. TRAMO GALEGO DE ABAIXO – RÚA DA CHANCA (LUGO)

Ricardo Polín propón un trazado alternativo que bordea Galego de Abaixo polo sur para unirse ao Camiño en Castelo de Arriba.

2.2.6. TRAMO PORTA MIÑÁ – PONTE VELLA

A delimitación do trazado que figura no P.X.O.M. de Lugo á saída pola Porta Miñá vai polo chamado Camiño do Regueiro dos Hortos ata a Ronda do Carme. O trazado proposto vai pola rúa do Carme, atravesa a Ronda do Carme e segue por un camiño situado ao oeste dela ata enlazar ca rúa Calzada da Ponte.

Neste senso cabe sinalar que o camiño de peregrinacións a Santiago de Compostela que provén de Oviedo se corresponde co camiño tradicional de longo percorrido denominado, histórica e tradicionalmente, Camiño de Ovedo, ou Camiño Real de Ovedo; composto á súa vez por dous treitos como son o camiño Real Lugo-Oviedo e o camiño real Lugo-Melide. Este camiño é herdeiro de vías romanas, camiños medievais ou camiños de época moderna, mais ao longo dos séculos estas vías sufriron mudanzas no seu trazado debido a aspectos conxunturais diversos, relacionados coa propia dinámica histórica. Así, o Camiño de Ovedo, tal e como chegou a nós, é o único camiño histórico de longo percorrido que une Oviedo con Melide e que é identificable obxectivamente en todo o seu percorrido; por tanto é con el co que se identifica o camiño de peregrinacións a Santiago de Compostela. No caso do Camiño do Regueiro dos Hortos, como o seu topónimo evidencia, se trata dun camiño de servizo local para acceder aos hortos da cidade de Lugo, pero non fai parte do camiño de longa distancia que se corresponde ca ruta de peregrinación.

2.2.7. TRAMO O BURGO - BACURÍN

Tanto o trazado do ano 1997 como o realizado por Ricardo Polín propoñen na zona da Uceira un desvío da estrada LU-2901 cara ao norte. Os vestixios deste trazado atópanse practicamente perdidos na actualidade. Como xa se indicou, este trazado incorpórase como trazado con vestixios históricos.

Variación do trazado do Camiño respecto ao trazado do ano 1997 entre Xesús de Nazaret e Castelo de Arriba

Trazado do Camiño — Trazado Xunta de Galicia exposición pública 1997 —

3. ESTADO DE CONSERVACIÓN DO CAMIÑO E CALIDADE AMBIENTAL

A continuación realízase unha diagnose dos diferentes tramos do Camiño en función da súa calidade ambiental, o estado do seu pavimento, as dificultades existentes para o tránsito dos camiñantes e o estado da súa sinalización. Para a descrición mais axeitada das condicións do Camiño en cada zona os tramos nos que se dividiu a traza para a súa descrición divídense a súa vez en subtramos mais pequenos de características homoxéneas.

Tramo A Pallota – Lugo

A Pallota – Bascuas

A calidade ambiental do tramo é en xeral boa. Na paisaxe alternan os prados coas carballeiras e as repoboacións de piñeiros. Ao final do tramo, nas proximidades de Bascuas o Camiño sofre o importante impacto da canteira que se estende a ambas as dúas beiras.

O pavimento da totalidade do tramo é de asfalto en bo estado de conservación.

O tramo non presenta dificultades para os peregrinos. Aínda que o trazado coincide cunha estrada local a baixa intensidade do tráfico fai que o risco para os camiñantes sexa baixo.

O tramo atópase sinalizado. Ao final do tramo no punto no que o Camiño desvíase da estrada para seguir por unha senda de terra en dirección a Bascuas falta o marco que sinalizaba o desvío.

Bascuas – A Estrada

A calidade ambiental do tramo é boa. A paisaxe caracterízase polas vistas próximas das leiras e do arborado autóctono que crece ao carón do Camiño. Na parte final do tramo a calidade vese diminuída pola presenza de edificacións sen rematar que supoñen un impacto moderado.

O pavimento do tramo é de terra compactada e atópase en bo estado de conservación.

O tramo non presenta dificultades para os peregrinos.

O tramo está axeitadamente sinalizado, coa excepción da falta dun marco ao seu inicio xa indicada no tramo anterior.

A Estrada – Carballido

A calidade ambiental do tramo é mala. A meirande parte do tramo transcorre pola estrada LU-530, nunha paisaxe de repoboacións de piñeiros.

A excepción dun pequeno treito ao principio do tramo no que o pavimento é de terra compactada, o pavimento do tramo é de asfalto. A calidade do firme é boa

O tramo supón un importante perigo para os peregrinos ao ter que percorrer unha distancia de mil douscentos metros pola estrada LU-530, nun tramo no que os vehículos circulan a gran velocidade, no que as beiravías son moi estreitas e que carece dun sendeiro alternativo para os camiñantes.

O tramo atópase axeitadamente sinalizado.

Carballido – As Casas da Viña

A calidade ambiental do tramo é boa. A paisaxe alterna zonas de brañas, prados e arborado autóctono. O trazado do camiño ven delimitado por valos de lousas fitas no terreo.

O pavimento é de terra compactada en bo estado de conservación.

O tramo non presenta dificultades para os peregrinos.

A sinalización do tramo é axeitada.

As Casas da Viña – Castelo de Arriba

A calidade ambiental do tramo é moi mala. A paisaxe da zona veuse profundamente modificada polas obras da autoestrada A-6 e pola construción do anel leste de Lugo cos accesos ao novo hospital. Ao carón do Camiño acumúlanse restos de materias de construción e lixo.

O pavimento é de terra compactada en regular estado de conservación. A pavimentación de adoquíns do inicio do treito que leva á ponte que cruza a A-6 está levantado.

O tramo non presenta dificultades para os peregrinos.

O tramo está ben sinalizado.

Castelo de Arriba – Galego de Abaixo

A calidade ambiental do tramo é media. Aínda que a zona conserva parte do seu antigo ambiente rural a proliferación de novas edificacións, peches de gran altura, e utilización de solucións e materiais pouco acordes co preexistente, diminúen a calidade do conxunto.

O pavimento é de asfalto en bo estado de conservación. A pavimentación dos espazos públicos vinculados ao Camiño é descoidada.

O tramo non presenta dificultades para os peregrinos

O trazado está sinalizado. Falta sinalización de confirmación nalgúns dos cruces.

Galego de Abaixo – Lugo

A calidade ambiental do Camiño no núcleo urbano de Lugo varía considerablemente dependendo de cada zona. Na chegada a Lugo a través da rúa da Chanca, a zona da ponte sobre o río da Chanca e a continuación e a continuación da rúa ata a Ronda de Fontiñas a calidade xeral do tramo é boa, sen embargo no seguinte treito, a rúa Carril das Flores, a calidade ambiental vese considerablemente reducida, en especial na zona do paso subterráneo situado ao final da rúa. No interior do recinto amurallado a calidade ambiental é moi boa. A saída deste a variante que sae pola Porta Miñá presenta unhas condicións ambientais de maior calidade que a que o fai pola Porta de Santiago.

O pavimento na rúa da Chanca é de asfalto, a rúa Carril das Flores ten pavimento de lastro con beirarrúas de baldosas de formigón. No interior do casco histórico a pavimentación é de lousas de pedra de grá ou lastro. A variante que vai pola rúa do Carme ten un primeiro tramo con pavimento de asfalto e beirarrúas de baldosas de formigón, despois unha zona de empedrado de lastros e o resto de terra compactada. A variante da rúa de Santiago ten pavimento de asfalto con beirarrúas de baldosa e zonas con pavimento de lastro.

O tramo non presenta dificultades para os peregrinos. Na Ronda do Carme non hai paso de peóns na zona pola que teñen que cruzar os peregrinos que veñen da rúa do Carme.

O trazado está sinalizado. Sería necesario reforzar a sinalización na zona do Barrio do Carme.

Lugo – Santo Matías

A calidade ambiental do tramo é media. Aínda que o primeiro treito ten interesantes vistas do río Miño e da cidade de Lugo a partir do núcleo de San Lázaro a falta de calidade dalgunhas das construcións realizadas á beira do Camiño, a carencia de homoxeneidade e a falta de criterio na elección dos materiais dos peches das fincas xunto coa escaseza de arborado supoñen unha diminución da calidade ambiental da zona.

O pavimento é de asfalto, nas zonas mais próximas á cidade de Lugo con beirarrúas.

O tramo non presenta dificultades para o peregrino.

O trazado atópase ben sinalizado.

Tramo Lugo – Taboeiro, San Pedro de Mera

Santo Matías – San Antonio

A calidade ambiental do tramo é boa. A paisaxe da zona é o característico da Chaira Lucense: una topografía de perfís suaves amplamente ocupados por prados forraxeiros para o gando que alternan con fragas autóctonas de carballos, castiñeiros e bidueiros. Nas zonas mais altas aparecen matogueiras de toxo, xesta o carpaza ou repoboacións de piñeiros. Cabe sinalar así mesmo os interesantes exemplos de arquitectura tradicional existentes nos núcleos, como é o caso de Seoane, Carrigueiros e O Burgo. O tramo vese afectado polo impacto das vistas afastadas de varias canteiras.

O pavimento do tramo é de asfalto.

O tramo non presenta dificultades para o tránsito dos peregrinos. A pesar de que o Camiño este tramo coincide coa estrada CP-2901 a intensidade do tráfico nesta vía é moi baixa.

O trazado atópase ben sinalizado.

San Antonio – O Paso

A calidade ambiental do tramo é moi boa. Este tramo do Camiño conserva en gran medida a súa configuración tradicional, cunha ampla caixa delimitada por valos ou noiros. O trazado atravesa zonas nas que domina o arborado autóctono, principalmente de carballos.

O pavimento do tramo é de terra compactada a excepción do seu paso polo núcleo de Bacurín no que atópase asfaltado.

O tramo non presenta dificultades para o peregrino.

O trazado atópase sinalizado.

O Paso – Taboeiro, San Pedro de Mera

A calidade ambiental do tramo é boa. Continúa a paisaxe característico da chaira, amplos prados e fragas de carballos e bidueiros, con repoboacións esporádicas de piñeiros e matogueiras nas zoas altas. Persiste o impacto da vista afastada das canteiras ao norte do camiño. No lugar do Hospital prodúcese un impacto na proximidade do Camiño pola acumulación de maquinaria en chatarra nun taller de reparación.

O pavimento do tramo é de asfalto, a excepción dun treito de douscentos oitenta metros situado entre O Hospital e San Pedro de Abaixo que o ten de terra compactada.

A meirande parte do tramo percorre a estrada CP-2901, como no tramo anterior o escaso tráfico desta vía non entraña dificultades salientables para o camiñante.

O tramo atópase correctamente sinalizado.

Plano de calidade ambiental do Camiño

No seguinte plano representase mediante un código de cores a avaliación da calidade ambiental de cada un dos tramos do Camiño. Os factores que se tiveron en conta para a realización de dita avaliación foron: a calidade da paisaxe inmediato ao Camiño; a percepción que dende el se ten da paisaxe afastada e o seu nivel de calidade; o arborado e a vexetación vinculada ao Camiño; a calidade das edificacións do seu entorno; o grado de conservación da configuración tradicional da traza e por último a existencia de elementos ou circunstancias que poidan supoñer un impacto sobre o Camiño ou a súa contorna.

Valoración da calidade ambiental do Camiño Primitivo ou de Ovedo no Concello de Lugo

- Moi Boa
- Boa
- Media
- Mala
- Moi mala

4. DESCRICIÓN E CRITERIOS DE PROTECCIÓN DO ÁMBITO DO TERRITORIO HISTÓRICO

Os criterios para a delimitación do ámbito do territorio histórico do Camiño de Ovedo baséanse na necesidade de protexer os elementos vinculados ao Camiño no seu entorno mais próximo. Os valos e taludes que definen os seus límites; a vexetación mais próxima: aliñacións de árbores, bosques autóctonos; os sistemas de cultivos: agras, prados, cos elementos a eles asociados: socalcos, valos, noiros; as construcións tradicionais: vivendas, hórreos, paleiras e construcións adxectivas en xeral, capelas, igrexas, muíños, etc.; os espazos públicos vinculados ao Camiño: espazos comunitarios dos núcleos, campos da festa, carballeiras, atrios das igrexas e, en xeral, calquera outro elemento de valor vinculado á traza do Camiño. Por outra banda esta delimitación ten por obxecto a protección da paisaxe inmediato ao camiño e das vistas sobre a paisaxe mais afastado.

Para a realización da delimitación pátrese dunha banda a cada lado do camiño duns cen metros que se adapta en función dos elementos a protexer. En xeral esta delimitación é mais ampla no lado no que hai vistas que no lado no que non as ten. A delimitación engloba as áreas de protección dos elementos patrimoniais próximos ao Camiño e as delimitacións dos núcleos de poboación polos que pasa o Camiño ou que se atopan na súa contorna inmediata.

O perímetro do ámbito de protección sempre segue as liñas reflectidas nos planos do catastro: límites das parcelas, límites de estradas ou camiños, cursos fluviais, etc. Cando as características do parcelario non fan posible este tipo de delimitación utilízanse liñas que unen elementos identificables sobre o terreo, por exemplo a liña trazada entre dúas esquinas dos peches de fincas.

No concello de Lugo o ámbito do territorio histórico inclúe zonas das parroquias polas que pasa o Camiño: Santa María de Gondar, San Pedro de Romeán, Santa María de Bascuas, San Martiño de Carballido, San Vicente de Pedreda, Lugo, San Vicente do Veral, San Xoán do Alto, San Vicente do Burgo, San Martiño de Poutomillos, Santaigo de Prógalo, San Miguel de Bacurín e San Pedro de Mera.

A continuación descríbense os principais elementos que condicionan a delimitación do ámbito do territorio histórico nos distintos tramos.

Tramo A Pallota – Lugo

No tramo que transcorre entre A Pallota el Lugo incorpóranse á delimitación do territorio histórico do Camiño as delimitacións dos seguintes núcleos: Gondar, A Brea, Bascuas, O Cobo, Laxe, A Estrada, Carballido, Fazai, As Casas da Viña, Castelo de Arriba e Galego de Abaixo.

Os xacementos cuxo ámbito de protección queda englobado pola delimitación do territorio histórico do Camiño son os seguintes: o xacemento medieval da Torre e o xacemento romano da Finca de Ribas na parroquia de Santa María de Bascuas, e o Castro Sillar na parroquia de San Martiño de Carballido, este último cunha importante presenza visual no Camiño no treito que vai de Carballido ás Casas da Viña.

Entre o Castro Sillar e As Casas da Viña atopase un conxunto de valos formados por grandes lousas fitas no terreo de gran interese.

Lugo

Na entrada en Lugo incorpórase ao ámbito de protección os terreos comprendidos na zona na que conflúen os ríos Rato e Fervedoria co río da Chanca, ó ámbito abrangan os terreos comprendidos entre o río Rato polo norte, o río da Chanca polo leste e as primeiras fincas situadas ao sur do viaducto do ferrocarril.

A delimitación nesta zona pretende protexer os valores ambientais e paisaxísticos das ribeiras dos ríos Rato e da Chanca na zona, a ponte da Chanca e as edificacións vinculadas ao río, como a antiga Fábrica de Curtidos.

Tras cruzar a Ronda de Fontiñas o ámbito axústase ás primeiras parcelas con fronte ao Camiño (rúa do Carril das Flores), no interior do ámbito do Plan especial de protección e reforma interior de Lugo mantense o mesmo criterio ao quedar garantida a protección do ámbito do BIC por esa figura do planeamento municipal.

Á saída do recinto amurallado o territorio histórico abranga os terreos do Barrio do Carme, polo que atravesa a variante que parte da Porta de Santiago e continúa pola rúa de Santiago, e a que sae pola Porta Miñá e continúa pola rúa do Carme. A área comprendida dentro do territorio histórico nesta zona esta limitada pola rúa do Poeta Noriega Varela, polo nordeste, polas rúas da Cidade de Viveiro, travesía Frai Plácido Rei Lemos e rúa de Armando Durán, polo leste, conectando con equipamentos deportivos e zonas verdes situados ao norte do Miño, que se estenden cara ao oeste ata avenida dos Deportes, e cas zonas verdes situadas en torno ao Balneario polo sur, comprendidas ente o río Miño e a rúa de Acea de Olga.

Pasada a Ponte Romana o Camiño continúa en dirección a San Lázaro pola rúa de Fermín Rivera, a delimitación sur do ámbito de protección segue o trazado da rúa Vella da Ponte e da estrada Vella de Santiago, para no encontro coa rúa da Brétema continuar cara ao río, continúa pola marxe esquerda do Miño ata cruzar o río para unirse coa liña da delimitación que segue a rúa de Acea de Olga, incorporando ao ámbito o Muíño.

Os criterios seguidos na delimitación desta zona veñen determinados pola preservación da paisaxe do entorno da ponte Romana e o Balneario, e a protección da visión do zócalo da cidade comprendido entre a ribeira do Miño e o recinto amurallado.

Tramo Lugo – Taboeiro, San Pedro de Mera

Cos criterios xerais sinalados ao comezo deste apartado, no tramo comprendido entre a saída do núcleo urbano de Lugo e o límite municipal co concello de Guntín incorpóranse á delimitación do territorio histórico do Camiño os seguintes núcleos: San Lázaro, Santo Matías, As Cavadas, Famela, Fornelo, Seara, Seoane, Carrigueiros, O Burgo, A Uceira, Vilar, San Antonio, Bacurín, Carricova, O Paso, O hospital, San Pedro de Arriba, San Pedro de Abaixo, Remesar e Taboerio.

Os xacementos arqueolóxicos cuxos ámbitos de protección foron incorporados á delimitación do territorio histórico do Camiño neste tramo son os seguintes: o túmulo chamado Monte de Santo Matías; o asentamento de Casarellas, en Famela; O Castro ou Castronelas, en Bacurín e o Castro de Taboerio.

Os principais elementos patrimoniais situados dentro do ámbito do territorio histórico son: a Igrexa de San Lázaro e o Antigo Hospital de San Lázaro; a Capela de Santo Matías; Igrexa de San Xoán do Alto, en Seoane, o Pazo de Carrigueiros; Igrexa de San Vicente e Casa Reitoral no Burgo; o Pazo de Bacurín e a Igrexa de San Miguel de Bacurín.

Incorpóranse así mesmo ao ámbito do territorio histórico os conxuntos de construcións tradicionais existentes nos núcleos polos que pasa o Camiño, en especial os de Seoane, Carrigueiros, O Burgo, Bacurín, O Hospital, San Pedro de Arriba e San Pedro de Abaixo.

Respecto á paisaxe a delimitación ten por fin a protección das vistas próximas ao camiño, pero tamén o mantemento das vistas afastadas dunha paisaxe caracterizado polas chairas ocupadas polos terreos de cultivo e os prados entre amplas masas de bidueiros e carballos, e as pequenas elevacións nas que domina o monte baixo ou as repoboacións de piñeiros.

5. ELEMENTOS PATRIMONIAIS VINCULADOS AO CAMIÑO DE SANTIAGO

Elementos patrimoniais dentro do ámbito do territorio histórico

Denominación	Lugar	Parroquia	Tipoloxía	UTM x	UTM y
Casa do Ferreiro	Gondar	GONDAR (SANTA MARIA)	casa tradicional	628864	4764704
Conxunto con escudo	Gondar	GONDAR (SANTA MARIA)	casa tradicional	628713	4764651
Conxunto 1	Gondar	GONDAR (SANTA MARIA)	casa tradicional	628628	4764812
Cruz no cemiterio	Gondar	GONDAR (SANTA MARIA)	cruz	628649	4764919
Alpendre	Gondar	GONDAR (SANTA MARIA)	alpendre	628657	4764806
Fonte de Valiñas	Gondar	GONDAR (SANTA MARIA)	fonte	629030	4764761
Fonte Pilón	Gondar	GONDAR (SANTA MARIA)	fonte	628597	4764786
Igrexa de Sta. María de Gondar	Gondar	GONDAR (SANTA MARIA)	relixiosa	628645	4764930
Fonte	Gondar	GONDAR (SANTA MARIA)	fonte	628590	4764523
Castro de Brea	Brea	BASCUAS (SANTA MARIA)	asentamento	627100	4764838
A Torre	Eirexe	BASCUAS (SANTA MARIA)	edificio público	627018	4764312
Finca de Rivas	Eirexe	BASCUAS (SANTA MARIA)	asentamento	626471	4764318
Capela da Concepción da Casa Quiroga	O Cabo	BASCUAS (SANTA MARIA)	relixiosa	626321	4764430
Palleira	Bascuas	BASCUAS (SANTA MARIA)	palleira	626815	4764359
Casa reitoral	Bascuas	BASCUAS (SANTA MARIA)	relixiosa	626870	4764299
Igrexa parroquial de Sta. María de Bascuas	Bascuas	BASCUAS (SANTA MARIA)	relixiosa	626862	4764321
Medorra de Brea	Brea	BASCUAS (SANTA MARIA)	lugar funerario	627190	4764864
Escola de Daquelcabo	Daquelcabo	BASCUAS (SANTA MARIA)	civil	626112	4764256
Casa de Pita	Carballido	CARBALLIDO (SAN MARTIÑO)	civil	624393	4763770
Igrexa de San Martiño de Carballido	Carballido	CARBALLIDO (SAN MARTIÑO)	relixiosa	624526	4763720
Cruceiro no adro da Igrexa de San Martiño	Carballido	CARBALLIDO (SAN MARTIÑO)	cruceiro	624516	4763710
Castro Sillar	Manzoi	CARBALLIDO (SAN MARTIÑO)	asentamento	623722	4764103
Cruz no Vía Crucis do "Camiño do Calvario"	Carballido	CARBALLIDO (SAN MARTIÑO)	cruz	624538	4763675
Muíño	Carballido	CARBALLIDO (SAN MARTIÑO)	muíño	624486	4763657
Casa reitoral de Carballido	Carballido	CARBALLIDO (SAN MARTIÑO)	relixiosa	624521	4763745
Cruz no adro da Igrexa de San Martiño	Carballido	CARBALLIDO (SAN MARTIÑO)	cruz	624505	4763705
Lavadoiro en Fazai	Fazai	CARBALLIDO (SAN MARTIÑO)	lavadoiro	622792	4763875
Casa 1 en Fazai	Fazai	CARBALLIDO (SAN MARTIÑO)	casa tradicional	622849	4763893
Casa 3 en Fazai	Fazai	CARBALLIDO (SAN MARTIÑO)	casa tradicional	622580	4764105
Casa 2 en Fazai	Fazai	CARBALLIDO (SAN MARTIÑO)	casa tradicional	622655	4763953
Escola de Fanzai	Fazai	CARBALLIDO (SAN MARTIÑO)	civil	623191	4763945
Fonte en Casas da Viña	Casas da Viña	CARBALLIDO (SAN MARTIÑO)	fonte	622524	4764223
Cimadevila	Cima de Vila	PEDREDA (SAN VICENTE)	indeterminado	620590	4764160
O Carqueixo		BOVEDA (SANTA MARIA)	outros	620810	4763620

Denominación	Lugar	Parroquia	Tipoloxía	UTM x	UTM y
Monte de S Cibrao / Mámoas do Campo de Tiro	Castelo	LUGO	lugar funerario	620307	4763789
Pazo Episcopal	Praza de Santa María-Lugo	LUGO	relixiosa	617644	4763142
Igrexa de Santiago " A Nova"	Rúa San Pedro e da Raíña	LUGO	relixiosa	617860	4763202
Capela do Carme	Rúa do Carme-Lugo	LUGO	relixiosa	617368	4763150
Cruceiro na plaza de Santa María	Lugo (Praza de Santa María)	LUGO	cruceiro	617662	4763088
Fonte de A Chanca	A Chanca, Lugo	LUGO	fonte	618459	4763619
Ponte da Chanca	A Chanca	LUGO	civil	618599	4763578
A Fábrica	A Chanca, Lugo	LUGO	outros	618639	4763612
Cruceiro de Castelo de Arriba	Castelo de Arriba	LUGO	cruceiro	619095	4763409
Igrexa de Santiago de Afora	Castelo de Arriba	LUGO	relixiosa	619115	4763419
Fonte de Castelo de Arriba	Castelo de Arriba	LUGO	fonte	619551	4763603
Escola de Castelo de Arriba	Castelo de Arriba	LUGO	civil	619802	4763514
Termas romanas	Lugo Balneario	LUGO	indeterminado	617405	4762242
Ponte Vella	Lugo	LUGO	edificio público	617197	4762256
Vivenda tradicional en Rúa Ponte da Calzada	Rúa Ponte da Calzada	LUGO	casa tradicional	617135	4762540
Antigo Hospital de San Lázaro	San Lázaro da Ponte	LUGO	hospital	616476	4762043
Igrexa de San Lázaro	San Lázaro da Ponte	LUGO	relixiosa	616510	4762037
Fonte de San Lázaro	San Lázaro da Ponte	LUGO	fonte	616702	4762054
Catedral de Lugo	Praza de Santa María-Lugo	LUGO	relixiosa	617626	4763057
Pazo Municipal ou Edificio do Concello	Praza Maior-Lugo	LUGO	civil	617834	4763162
Casa de Praza Ánxel Fernández Gómez, N-1	Praza Ánxel Fernández Gómez, nº 1-Lugo	LUGO	civil	617865	4763188
Casa N-14 da Rúa de San Pedro	Rúa de San Pedro, nº14-Lugo	LUGO	civil	617878	4763202
Casa do Marqués de Ombreiro	Rúa de San Pedro, nº13-Lugo	LUGO	civil	617920	4763207
Casa dos Baamonde	Rúa de San Pedro, nº36-Lugo	LUGO	civil	617937	4763205
Casa dos Pórticos	Praza Maior, nº13-Lugo	LUGO	civil	617708	4763138
Casa nº 9 na Praza Maior	Praza Maior, nº9-Lugo	LUGO	civil	617740	4763148
Nº 15 Praza Maior	Praza Maior, nº15-Lugo	LUGO	civil	617690	4763132
Casa Alvarado-Caixa Galicia	Praza Maior, nº17-Lugo	LUGO	civil	617697	4763101
Casa de Pedro Fernández Pimentel	Praza Maior-Lugo	LUGO	civil	617689	4763148
Colexio dos Franciscanos	Praza Maior, nº26-Lugo	LUGO	relixiosa	617791	4763081
Edificio Círculo de Bellas Artes	Praza Maior, nº24-Lugo	LUGO	civil	617752	4763063
Quiosco da M-sica	Praza Maior	LUGO	civil	617730	4763117
Casa con escudo, nº10 da Rúa da Catedral	Rúa da Catedral, nº2-Lugo	LUGO	civil	617544	4763097
Casa do Conde PallarÚs	Rúa da Cruz, nº1-Lugo	LUGO	civil	617684	4763175
Casa nº 29 na R-a do Miño	Rúa do Miño, nº29-Lugo	LUGO	civil	617458	4763189
Casa nº 32 na R-a do Miño	Rúa do Miño, nº32-Lugo	LUGO	civil	617445	4763180
Casa nº 14 na R-a do Miño	Rúa do Miño, nº14-Lugo	LUGO	civil	617521	4763156
Casa dos Sangro de Orbán	Travesía do Miño, nº6-Lugo	LUGO	civil	617451	4763168
Casa con escudo na Rúa dos Clérigos	Rúa dos Clérigos-Lugo	LUGO	civil	617725	4763385
O Muíño	Lugo	LUGO	muíño	617484	4761846

Denominación	Lugar	Parroquia	Tipoloxía	UTM x	UTM y
San Matías	San Matías	VERAL (SAN VICENTE)	lugar funerario	613876	4761194
Capela de Santo Matías	Santo Matías	VERAL (SAN VICENTE)	relixiosa	613903	4761128
Denominación	Lugar	Parroquia	Tipoloxía	UTM x	UTM y
Casa do Santo	Capela	VERAL (SAN VICENTE)	casa tradicional	614070	4760985
Monte San Matías	San Matías	VERAL (SAN VICENTE)	lugar funerario	613785	4760972
Alpendre en Sto. Matías	Santo Matías	VERAL (SAN VICENTE)	alpendre	613867	4761100
"Casa da Seara"	Seara	ALTO (SAN XOAN)	casa tradicional	612606	4760171
Conxunto auxiliares tradicionais en Fornelo	Fornelo	ALTO (SAN XOAN)	outros	612969	4760101
Escola e vivenda do maestro	Fornelo	ALTO (SAN XOAN)	civil	612985	4760182
Casa 1 en Seoane	Seoane	ALTO (SAN XOAN)	casa tradicional	612480	4759749
Pozo en Seara	Seara	ALTO (SAN XOAN)	pozo	612548	4759797
Alpendre en Seara	Seara	ALTO (SAN XOAN)	alpendre	612530	4759726
Casa 3 en Seoane	Seoane	ALTO (SAN XOAN)	casa tradicional	612527	4759704
Hórreo 1 en Seoane	Seoane	ALTO (SAN XOAN)	hórreo	612642	4759708
Hórreo 2	Seoane	ALTO (SAN XOAN)	hórreo	612474	4759699
Hórreo 3 en Seoane	Seoane	ALTO (SAN XOAN)	hórreo	612318	4759736
Hórreo 4 en Seoane	Seoane	ALTO (SAN XOAN)	hórreo	612296	4759761
Casa 2 en Seoane	Seoane	ALTO (SAN XOAN)	casa tradicional	612338	4759755
Igrexa parroquial de San Xoán de Alto	San Xoan de Alto	ALTO (SAN XOAN)	relixiosa	612511	4759718
Castronela/Castro de Rebordaos	Rebordaos/ Seara	ALTO (SAN XOAN)	asentamento	612983	4760520
Casarellas	As Lagoas	ALTO (SAN XOAN)	asentamento	613129	4760685
Casa 1 en Carrigueiros	Carrigueiros	BURGO (SAN VICENTE)	casa tradicional	611327	4758651
Pazo de Carrigueiros	Carrigueiros	BURGO (SAN VICENTE)	civil	611344	4758650
Vivenda tradicional en O Burgo	O Burgo	BURGO (SAN VICENTE)	casa tradicional	610760	4758403
Vivenda tradicional zona E de O Burgo	O Burgo	BURGO (SAN VICENTE)	casa tradicional	610777	4758454
Fonte de Ribicas en O Burgo	O Burgo	BURGO (SAN VICENTE)	fonte	610928	4758457
Conxunto de vivenda e auxiliares tradicionais en O Burgo	O Burgo	BURGO (SAN VICENTE)	casa tradicional	610736	4758437
Hórreo 1 en O Burgo	O Burgo	BURGO (SAN VICENTE)	hórreo	611011	4758498
Hórreo 2 en O Burgo	O Burgo	BURGO (SAN VICENTE)	hórreo	610994	4758512
Hórreo 3 en O Burgo	O Burgo	BURGO (SAN VICENTE)	hórreo	610809	4758432
Igrexa parroquial de S. Vicente de O Burgo	O Burgo	BURGO (SAN VICENTE)	relixiosa	610683	4758575
Cruceiro igrexa parroquial S. Vicente de O Burgo	O Burgo	BURGO (SAN VICENTE)	cruceiro	610666	4758575
Casa 2 en Carrigueiros	Carrigueiros	BURGO (SAN VICENTE)	casa tradicional	611299	4758636
Casa reitoral en O Burgo	O Burgo	BURGO (SAN VICENTE)	relixiosa	610656	4758549
Vivenda e auxiliares tradicionais zona central de O Burgo	O Burgo	BURGO (SAN VICENTE)	casa tradicional	610448	4758468
Alpendre e hórreo zona E de O Burgo	O Burgo	BURGO (SAN VICENTE)	outros	610679	4758466
Cruz no lugar de Penalumbre	O Burgo	BURGO (SAN VICENTE)	cruz	609591	4758554
Hórreo 1 en Carragueiros	Carragueiros	BURGO (SAN VICENTE)	hórreo	611315	4758572

Denominación	Lugar	Parroquia	Tipoloxía	UTM x	UTM y
Cruz da Capela de San Antonio	San Antonio	POUTOMILLOS (SAN MARTIÑO)	cruz	608067	4757475
Conxunto de vivenda e auxiliares	A Uceira	POUTOMILLOS (SAN MARTIÑO)	casa tradicional	608741	4758178
Escola de Uceira	A Uceira	POUTOMILLOS (SAN MARTIÑO)	civil	608789	4758062
Igrexa parroquial de San Martiño de Poutomillos	Vilar	POUTOMILLOS (SAN MARTIÑO)	relixiosa	609010	4757839
Conxunto vivendas e outras construcións	Vilar	POUTOMILLOS (SAN MARTIÑO)	casa tradicional	608827	4757588
Hórreo Casa Garelo	Vilar	POUTOMILLOS (SAN MARTIÑO)	hórreo	608801	4757572
Hórreo da Casa Gorgoso	BAcurín	BACURIN (SAN MIGUEL)	hórreo	607267	4757964
Pazo de Bacurín	Bacurín	BACURIN (SAN MIGUEL)	civil	607120	4758329
Igrexa parroquial de San Miguel de Bacurín	Bacurín	BACURIN (SAN MIGUEL)	relixiosa	607058	4758314
O Castro/ Castronelas	Herreal	BACURIN (SAN MIGUEL)	asentamento	607310	4757958
Conxunto na entrada de Bacurín	Bacurín	BACURIN (SAN MIGUEL)	casa tradicional	607523	4757679
Casa do Xordo	San Pedro de Abaixo	MERA (SAN PEDRO)	casa tradicional	604534	4757573
Conxunto vivenda e auxiliares tradicionais 2	San Pedro de Abaixo	MERA (SAN PEDRO)	casa tradicional	604655	4757591
Conxunto 3	San Pedro de Abaixo	MERA (SAN PEDRO)	casa tradicional	604684	4757590
Hórreo	San Pedro de Abaixo	MERA (SAN PEDRO)	Hórreo	604596	4757537
Mesón de Crecente	Crecente	MERA (SAN PEDRO)	casa tradicional	603595	4757515
Os Castros/ Castro de Taboeiro	Taboeiro	MERA (SAN PEDRO)	asentamento	603927	4757050
Lavadoiro	Hospital	MERA (SAN PEDRO)	lavadoiro	605556	4757433
Fonte Romeu	Hospital	MERA (SAN PEDRO)	fonte	605658	4757570
Conxunto vivenda e auxiliares tradicionais	Hospital	MERA (SAN PEDRO)	casa tradicional	605783	4757509
Casa do Hospital e de Audiencia	Hospital	MERA (SAN PEDRO)	hospital	605493	4757523
Casa da Capela	Hospital	MERA (SAN PEDRO)	civil	605474	4757590
Hórreo	Hospital	MERA (SAN PEDRO)	hórreo	605402	4757611
Fonte en Hospital	Hospital	MERA (SAN PEDRO)	fonte	605439	4757585
Hórreo da Casa da Rúa	Hospital	MERA (SAN PEDRO)	hórreo	605465	4757386
Cruz	San Pedro de Abaixo	MERA (SAN PEDRO)	cruz	604641	4757587
Igrexa parroquial de San Pedro de Mera	San Pedro de Arriba	MERA (SAN PEDRO)	relixiosa	604678	4757174
Hórreo 1	San Pedro de Arriba	MERA (SAN PEDRO)	hórreo	604697	4757135
Hórreo 2	San Pedro de Arriba	MERA (SAN PEDRO)	hórreo	604675	4757114
Hórreo casa do Lulo	San Pedro de Arriba	MERA (SAN PEDRO)	hórreo	604639	4757166

6. ANEXO FOTOGRÁFICO

CPCA343001.JPG

CPCA343002.JPG

CPCA343003.JPG

CPCA343004.JPG

CPCA401001.JPG

CPCA401002.JPG

CPCA401003.JPG

CPCA401004.JPG

CPCA401005.JPG

CPCA401006.JPG

CPCA401007.JPG

CPCA402001.JPG

CPCA402002.JPG

CPCA402003.JPG

CPCA402004.JPG

CPCA402005.JPG

CPCA403001.JPG

CPCA403002.JPG

CPCA403003.JPG

CPCA403004.JPG

CPCA404001.JPG

CPCA404002.JPG

CPCA404003.JPG

CPCA404004.JPG

CPCA404005.JPG

CPCA404006.JPG

CPCA405001.JPG

CPCA405002.JPG

CPCA405003.JPG

CPCA406001.JPG

CPCA406002.JPG

CPCA407001.JPG

CPCA407002.JPG

CPCA407003.JPG

CPCA407004.JPG

CPCA407005.JPG

CPCA408001.JPG

CPCA408002.JPG

CPCA408003.JPG

CPCA408004.JPG

CPCA409001.JPG

CPCA409002.JPG

CPCA409003.JPG

CPCA409004.JPG

CPCA410001.JPG

CPCA410002.JPG

CPCA411001.JPG

CPCA411002.JPG

CPCA411003.JPG

CPCA411004.JPG

CPCA411005.JPG

CPCA411006.JPG

CPCA412001.JPG

CPCA413001.JPG

CPCA413002.JPG

CPCA413003.JPG

CPCA413004.JPG

CPCA413005.JPG

CPCA413006.JPG

CPCA413007.JPG

CPCA413008.JPG

CPCA413009.JPG

CPCA414001.JPG

CPCA414002.JPG

CPCA415001.JPG

CPCA415002.JPG

CPCA415003.JPG

CPCA416001.JPG

CPCA416002.JPG

CPCA416003.JPG

CPCA417001.JPG

CPCA417002.JPG

CPCA418001.JPG

CPCA418002.JPG

CPCA418003.JPG

CPCA418004.JPG

CPCA418005.JPG

CPCA419001.JPG

CPCA419002.JPG

CPCA420001.JPG

CPCA420002.JPG

CPCA421001.JPG

CPCA421002.JPG

CPCA421003.JPG

CPCA422001.JPG

CPCA423001.JPG

CPCA423002.JPG

CPCA424001.JPG

CPCA424002.JPG

CPCA424003.JPG

CPCA424004.JPG

CPCA424005.JPG

CPCA424006.JPG

CPCA425001.JPG

CPCA425002.JPG

CPCA426001.JPG

CPCA426002.JPG

CPCA427001.JPG

CPCA427002.JPG

CPCA427003.JPG

CPCA428001.JPG

CPCA428002.JPG

CPCA428003.JPG

CPCA429001.JPG

CPCA429002.JPG

CPCA429003.JPG

CPCA430001.JPG

CPCA430002.JPG

CPCA430003.JPG

CPCA430004.JPG

CPCA431001.JPG

CPCA432001.JPG

CPCA432002.JPG

CPCA432003.JPG

CPCA433001.JPG

CPCA433002.JPG

CPCA433003.JPG

CPCA434001.JPG

CPCA435001.JPG

CPCA435002.JPG

CPCA436001.JPG

CPCA436002.JPG

CPCA436003.JPG

CPCA436004.JPG

CPCA436005.JPG

CPCA436006.JPG

CPCA437001.JPG

CPCA437002.JPG

CPCA437003.JPG

CPCA437004.JPG

CPCA437005.JPG

CPCA437006.JPG

CPCA437007.JPG

CPCA437008.JPG

CPCA437009.JPG

CPCA437010.JPG

CPCA437011.JPG

CPCA437012.JPG

CPCA437013.JPG

CPCA437014.JPG

CPCA437015.JPG

CPCA438001.JPG

CPCA438002.JPG

CPCA438003.JPG

CPCA438004.JPG

CPCA438005.JPG

CPCA438006.JPG

CPCA439001.JPG

CPCA439002.JPG

CPCA439003.JPG

CPCA439004.JPG

CPCA439005.JPG

CPCA439006.JPG

CPCA439007.JPG

CPCA439008.JPG

CPCA440001.JPG

CPCA440002.JPG

CPCA440003.JPG

CPCA440004.JPG

CPCA440005.JPG

CPCA441001.JPG

CPCA441002.JPG

CPCA441003.JPG

CPCA441004.JPG

CPCA441005.JPG

CPCA441006.JPG

CPCA441007.JPG

CPCA441008.JPG

CPCA441009.JPG

CPCA441010.JPG

CPCA442001.JPG

CPCA442002.JPG

CPCA442003.JPG

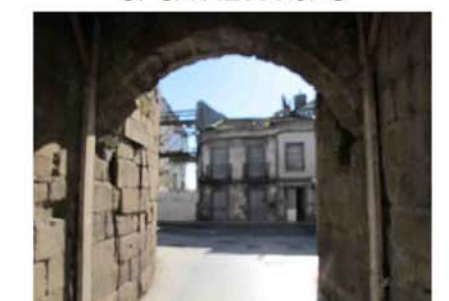
CPCA442004.JPG

CPCA442005.JPG

CPCA442006.JPG

CPCA442007.JPG

CPCA442008.JPG

CPCA442009.JPG

CPCA442010.JPG

CPCA443001.JPG

CPCA443002.JPG

CPCA443003.JPG

CPCA443004.JPG

CPCA443005.JPG

CPCA443006.JPG

CPCA443007.JPG

CPCA443008.JPG

CPCA443009.JPG

CPCA443010.JPG

CPCA444001.JPG

CPCA444002.JPG

CPCA444003.JPG

CPCA444004.JPG

CPCA444005.JPG

CPCA444006.JPG

CPCA444007.JPG

CPCA444008.JPG

CPCA444009.JPG

CPCA445001.JPG

CPCA445002.JPG

CPCA445003.JPG

CPCA445004.JPG

CPCA445005.JPG

CPCA446001.JPG

CPCA446002.JPG

CPCA446003.JPG

CPCA446004.JPG

CPCA446005.JPG

CPCA446006.JPG

CPCA446007.JPG

CPCA446008.JPG

CPCA447001.JPG

CPCA447002.JPG

CPCA447003.JPG

CPCA447004.JPG

CPCA448001.JPG

CPCA448002.JPG

CPCA449001.JPG

CPCA449002.JPG

CPCA449003.JPG

CPCA449004.JPG

CPCA450001.JPG

CPCA450002.JPG

CPCA450003.JPG

CPCA450004.JPG

CPCA451001.JPG

CPCA451002.JPG

CPCA451003.JPG

CPCA451004.JPG

CPCA451005.JPG

CPCA451006.JPG

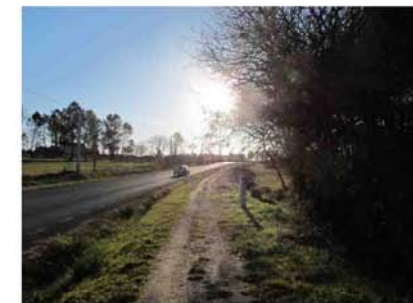
CPCA452001.JPG

CPCA452002.JPG

CPCA452003.JPG

CPCA452004.JPG

CPCA452005.JPG

CPCA452006.JPG

CPCA452007.JPG

CPCA452008.JPG

CPCA452009.JPG

CPCA452010.JPG

CPCA452011.JPG

CPCA452012.JPG

CPCA453003.JPG

CPCA454001.JPG

CPCA454002.JPG

CPCA454003.JPG

CPCA455001.JPG

CPCA456001.JPG

CPCA456002.JPG

CPCA456003.JPG

CPCA456004.JPG

CPCA456005.JPG

CPCA456006.JPG

CPCA456007.JPG

CPCA456008.JPG

CPCA457001.JPG

CPCA457002.JPG

CPCA457003.JPG

CPCA457004.JPG

CPCA457005.JPG

CPCA457006.JPG

CPCA457007.JPG

CPCA457008.JPG

CPCA457009.JPG

CPCA457010.JPG

CPCA457011.JPG

CPCA457012.JPG

CPCA457013.JPG

CPCA457014.JPG

CPCA457015.JPG

CPCA458001.JPG

CPCA458002.JPG

CPCA458003.JPG

CPCA458004.JPG

CPCA458005.JPG

CPCA458006.JPG

CPCA458007.JPG

CPCA458008.JPG

CPCA459003.JPG

CPCA459004.JPG

CPCA459005.JPG

CPCA460001.JPG

CPCA460002.JPG

CPCA460003.JPG

CPCA460004.JPG

CPCA461001.JPG

CPCA461002.JPG

CPCA461003.JPG

CPCA461004.JPG

CPCA461005.JPG

CPCA461006.JPG

CPCA461007.JPG

CPCA461008.JPG

CPCA462001.JPG

CPCA462002.JPG

CPCA462003.JPG

CPCA462004.JPG

CPCA463001.JPG

CPCA463002.JPG

CPCA463003.JPG

CPCA464001.JPG

CPCA464002.JPG

CPCA465001.JPG

CPCA465002.JPG

CPCA465003.JPG

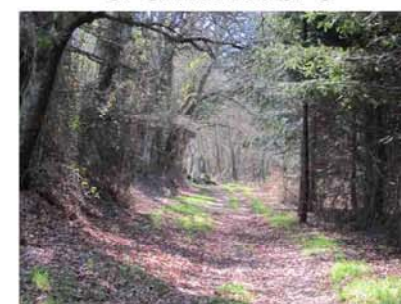
CPCA465004.JPG

CPCA465005.JPG

CPCA465006.JPG

CPCA465007.JPG

CPCA465008.JPG

CPCA465009.JPG

CPCA465010.JPG

CPCA465011.JPG

CPCA465012.JPG

CPCA466001.JPG

CPCA466002.JPG

CPCA466003.JPG

CPCA466004.JPG

CPCA466005.JPG

CPCA466006.JPG

CPCA466007.JPG

CPCA466008.JPG

CPCA467001.JPG

CPCA467002.JPG

CPCA468001.JPG

CPCA468002.JPG

CPCA468003.JPG

CPCA469001.JPG

CPCA469002.JPG

CPCA469003.JPG

CPCA469004.JPG

CPCA470001.JPG

CPCA470002.JPG

CPCA471001.JPG

CPCA471002.JPG

CPCA472001.JPG

CPCA472002.JPG

CPCA472003.JPG

CPCA472004.JPG

CPCA472005.JPG

CPCA472006.JPG

CPCA472007.JPG

CPCA472008.JPG

CPCA472009.JPG

7. ANEXO PLANOS